

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА. ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ УЧЕНЬ

DOI: 10.34015/2523-4552.2021.1.09
УДК 340.1:340.13

Григорчук М. В.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри державно-правових
дисциплін ВНЗ «Університет економіки
та права «КРОК»
ORCID: 0000-0003-0523-030X

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ЗАХИСТУ ПРАВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Проведений аналіз стану системи господарського законотворення показує, що дії законодавців практично завжди відставали від потреб економіки, а господарські процеси в Україні врегульовувалися недостатньо дієвим і несвоєчасним точковим втручанням. Аналогічна ситуація зберігається і нині з тими лише відмінностями, що зумовлені виконанням вимог світової та європейської спільноти як умови, за яких відбувається доступ українських товарів на міжнародні ринки, та надаються закордонні кредити.

Обґрунтовуючи теоретичну складову процесу забезпечення конституційних гарантій при захисті прав суб'єктів господарювання, автор дійшов висновку про те, що науковцям і практика вкрай необхідно визначитися щодо однакового і професійного розуміння поняття «справедливість», адже лише шляхом застосування цього поняття в його класичному розумінні з урахуванням логічної категорії обсягу можна забезпечити правильне, об'єктивне, неупереджене ставлення людських і господарських відносин, які відповідають морально-етичним і правовим нормам.

Ключові слова: правові гарантії; верховенство права; суб'єкт господарювання; господарське судочинство; захист суб'єктивного права; захист прав суб'єктів господарювання.

Анализ состояния системы хозяйственного законотворчества показывает, что действия законодателей практически всегда отставали от потребностей экономики, а хозяйственные процессы в Украине регулировались недостаточно действенным и несвоевременным точечным вмешательством. Хозяйственное судопроизводство как неотъемлемая составляющая отечественной судебной системы должно рассматриваться как наиболее действенный институт обеспечения верховенства права в сфере хозяйственной деятельности. Обосновывая теоретическую составляющую процесса обеспечения конституционных гарантий при защите прав субъектов хозяйствования, автор пришел к выводу о том, что ученым и практикам крайне необходимо

определился в отношении одинакового профессионального понимания понятия «справедливость», ведь только путем применения этого понятия в его классическом понимании с учетом логической категории объема можно обеспечить правильное, объективное, непредвзятое отношение в среде человеческих и хозяйственных связей, которые соответствуют морально-этическим и правовым нормам.

Ключевые слова: правовые гарантии; верховенство права; субъект хозяйствования; хозяйственное судопроизводство; защита субъективного права; защита прав субъектов хозяйствования.

Постановка проблеми. На сучасному етапі, з урахуванням положень Концепції з рекодифікації цивільного законодавства, набувають особливого значення теоретико-правові підходи до переоцінки ролі й значення господарського законодавства. Швидкими темпами просувається думка про необхідність скасування Господарського кодексу України. Цілком очевидно, що будь-яке необґрунтоване втручання в сферу діяльності механізмів захисту прав суб'єктів господарювання призведе до розбалансування певним чином врегульованої системи поновлення порушеного права судами господарської юрисдикції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для досягнення мети публікації використано науковий доробок відомих вітчизняних учених-юристів, визнаних фахівців із загальної теорії права, галузевих правових наук, серед яких Ш.-Л. Монтеск'є, О. І. Рабцевич, О. Б. Прокопенко, В. П. Грібанов, М. І. Тітов, В. В. Варфоломеев, П. П. Колесов, А. П. Вершинін, В. А. Губанов та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Сучасний стан дотримання встановленого господарського правопорядку в Україні засвідчує про наявність системних недоліків в функціонуванні механізмів захисту прав і охоронува-

них законом інтересів учасників економічних правовідносин. У той же час винесення на передні позиції положень про пріоритет суб'єктивних прав і свобод на засадах рівності перед законом і судом всіх без винятку господарюючих суб'єктів виступає вкрай важливим кроком з боку держави на напрямі встановлення і забезпечення конституційного порядку провадження господарської та іншої діяльності.

Разом з тим, залишаються недостатньо захищеними з боку держави більшість учасників економічних відносин, котрі з різних причин допустили послаблення контролю за провадженням господарських операцій.

Постановка завдання. Головна мета цього доробку зосередити увагу наукової спільноти і практичних працівників на необхідності напрацювання шляхів щодо вирішення проблем, пов'язаних із практичним застосуванням теоретичного масиву інформації у сфері забезпечення конституційних положень щодо правового захисту суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу. Підґрунтям світового правопорядку в галузі захисту прав людини стала прийнята 10 грудня 1948 року на засіданні Генеральної Асамблеї ООН Загальна декларація прав людини

[1]. Вона визнана першим міжнародно-правовим документом, в якому було офіційно проголошено основні права і свободи людини. З перших днів існування незалежної України його було взято за основу для створення вітчизняного законодавства.

Положення Декларації отримали свій подальший розвиток у багатьох міжнародних договорах і документах, зокрема, були прийняті Міжнародний пакт про економічні, соціальні й культурні права та Міжнародний пакт про громадянські і політичні права [2]. Україна визнала ці документи і надала їм статусу національного законодавства.

Положеннями Конституції України, зокрема статтею 3 передбачено, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [3]. Це означає, що особа, права і свободи якої порушені, може звернутися із позовом до суду, посиляючись на відповідну норму Конституції України. Відсутність закону з цього питання аж ніяк не є підставою для відмови у прийнятті відповідного позову для його розгляду у судовому порядку [4].

Вагомі кроки щодо практичного розв'язання завдання із забезпечення правових гарантій щодо об'єктивного і справедливого захисту господарським судом прав та законних інтересів суб'єктів господарювання набули в «Концепції вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів» (схвалено Указом Президен-

та України від 10 травня 2006 р. № 361/2006) [5].

Розвиваючи правові гарантії щодо об'єктивного і справедливого судового розгляду господарським судом спорів, що підлягають вирішенню в рамках господарського судочинства, чітко прослідковується курс держави на утвердження європейських стандартів на засадах верховенства права і забезпечення особи права на справедливий суд.

Теоретико-правовий аналіз положень Концепції показав, що особливу стурбованість викликає позиція суб'єктів законодавчого процесу стосовно нівелювання відмінностей між господарським і цивільним процесами. У даному разі говориться про те, що уніфікація процедур судового розгляду розглядається в цьому документі як важливий напрям удосконалення судочинства, але із застереженням, що це не суперечить вирішенню завдань певного виду процесу, який не вимагає особливих правил. На думку розробників Концепції, необхідно поступово наблизити, а потім і взагалі поєднати в одному кодексі норми цивільного і господарського процесів, оскільки між ними немає суттєвих відмінностей, зумовлених специфікою судочинства.

Як вбачається з аналізованого положення «Концепції вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів», її розробники зробили перший крок до знищення господарського судочинства шляхом його некоректного втискання в рамки цивільного процесу нібито з тих причин, що вони практично ідентичні, і можуть позиціонуватися як єдиний, універсальний процес.

Беручи до уваги те, що дана Концепція на теперішній час являється чинною, то існує реальна небезпека під гаслами імплементації європейських законів і наближення законодавства до європейських стандартів повністю втратити господарське процесуальне законодавство не тільки як відносно самостійну галузь судочинства, а навіть господарське право як науку.

Разом з тим, судовий розгляд господарського спору має на меті розв'язання не тільки господарської проблеми як такої. Завданням господарського процесу виступає справедливе і об'єктивне виконання господарським судом конституційних норм щодо верховенства права і утвердження законності в сфері економіки.

У цьому зв'язку доцільно дослухатися думок О. І. Рабцевича, який вказує, що з одного боку, дотримання права на справедливий судовий розгляд є гарантією захисту будь-якого іншого права, а з другого – однією з передумов утвердження судової влади як повноцінного механізму захисту прав і свобод людини [6, с. 89].

Саме з цих причин видається надто важливим коректно розуміти сутність поняття «справедливість» як загально-правову категорію, а також визначити роль і місце права на справедливий судовий розгляд у системі судочинства як гарантії дотримання конституційних положень.

Обґрунтовуючи теоретичну складову процесу забезпечення конституційних гарантій при захисті прав суб'єктів господарювання, необхідно визначитися щодо однакового і професійного розуміння поняття «справедливість». Згідно із закладе-

ним у ньому обсягом це - правильне, об'єктивне, неупереджене ставлення до кого-, чого-небудь, людські відносини, дії, вчинки, які відповідають морально-етичним і правовим нормам [7].

О. Б. Прокопенко, досліджуючи проблеми становлення справедливої судової влади, зазначає, що з точки зору права її потрібно розуміти як стандарт поведінки людей в їх співіснуванні та взаємодії; беззаперечна правова цінність, яка набуває рис універсальності; критерій оцінювання чинного позитивного права та інструмент легітимації права й правових інститутів; критерій, який використовується при розподілі соціальних благ [8].

Беззаперечною гарантією дотримання прав і захисту охоронюваних законом інтересів суб'єктів господарювання виступають конституційні положення щодо права на справедливий і об'єктивний розгляд компетентним судом господарського спору. Це право встановлене як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Якщо говоримо про участь держави як неупередженого арбітра при розгляді господарських спорів, то неодмінно постає проблема надання правових гарантій щодо повномірного дотримання положень законодавства. Так, конституційною нормою є зобов'язання держави забезпечити захист прав усіх суб'єктів права власності та господарювання. Більше того, в Конституції України проголошено відсутність преференцій для будь-якого носія права власності, оскільки усі суб'єкти права власності згідно з положеннями статті 13 рівні перед законом.

Згідно з положеннями статті 7 (Право на справедливий суд) Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [9] кожному гарантується захист його прав, свобод та інтересів у розумні строки незалежним, безстороннім і справедливим судом, утвореним відповідно до закону.

Положеннями статті 9 (Рівність перед законом і судом) Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [9] проголошено, що правосуддя в Україні здійснюється на засадах рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних та інших ознак (частина 1).

Згідно з частиною 2 цієї статті суд створює такі умови, за яких кожному учаснику судового процесу гарантується рівність у реалізації наданих процесуальних прав та у виконанні процесуальних обов'язків, визначених процесуальним законом.

Як бачимо, неодмінним атрибутом усього складного державно-владного механізму, спрямованого на утвердження правових гарантій щодо забезпечення захисту прав і охоронюваних законом інтересів суб'єктів господарювання, є державно-правові установки щодо дотримання гарантованого Конституцією порядку, заснованому на об'єктивному і справедливому виконанні судовими органами наданих їм повноважень щодо відновлення порушеного, невизнаного, оспорюваного суб'єктивного права чи інтересу учасників господарських відносин.

Екстраполоючи вказані вище положення на сучасні господарські

правовідносини, доцільно навести судження В. П. Грібанова, котрий вважає, що суб'єктивне право, яке надане особі, але не забезпечене від його порушення необхідними засобами захисту, є лише декларативним правом [10]. В такому разі теоретично обґрунтованим є висновок про те, що забезпечити дотримання всіма учасниками конституційного порядку в господарській сфері можливо лише адекватними легітимними засобами захисту.

В посібнику з господарського права знаходимо посилання на актуальне в сучасній теоретичній доктрині судження М. І. Тітова, який вважає, що державні гарантії прав та інтересів суб'єктів господарювання можна поділити на загальні та майнові. Загальні полягають в тому, що держава гарантує суб'єктам господарювання незалежно від вибраних ними організаційно-правових форм господарської діяльності та форм власності однакові права і створює рівні можливості для доступу до матеріально-технічних, фінансових, інформаційних, природних та інших ресурсів. Разом з тим забезпечення матеріально-технічними ресурсами, розподіленими централізовано державою, здійснюється за умови виконання підприємством робіт і поставок для державних потреб.

Майнові гарантії прав підприємств та інших суб'єктів господарювання полягають у тому, що держава за допомогою прийняття відповідного законодавства, створення спеціальних структур, які контролюють його виконання, гарантує недоторканність їх майна та забезпечує захист права власності (ст.13 Конституції України) [11, с. 217].

В. В. Варфоломеев під час дослідження окремих процесуальних моментів позовного провадження в цивільних справах, висловлює узагальнену думку багатьох вчених, згідно з якою позов є найдосконалішим засобом захисту суб'єктивного права, яке порушене або оспорене. Зацікавлена особа, що рахує себе володарем порушеного або оспореного права, шукає у суду захисту у встановленому законом позовному провадженні [12].

П. П. Колесов вважає, що позов – це публічно-правовий інструмент, яким приводиться в дію провадження у справі, це свого роду «стартер» змагального механізму судочинства. Значущість позовної форми полягає в її універсальності й задіяванні зацікавленими у відновленні майнових відносин і правопорядку суб'єктами суду [13].

З точки зору А. П. Вершиніна позов є засіб захисту права; початкова процесуальна дія із захисту суб'єктивних прав; вольова вимога до суду [14].

У той же час навколо самого поняття «позов» серед учених точаться дискусії, оскільки офіційної його дефініції немає. У теорії цивільного права і процесу поняття «позову» залишається дискусійним вже багато десятиліть. Як вказує В. А. Губанов, зміст цього терміну за умовчанням визнається як би само собою зрозумілим, що далеко не так [15].

Логічний порядок дій, встановлених положеннями статті 13 Конституції України щодо зрівняння в правах перед законом усіх суб'єктів права власності, а також статті 7 Господарського процесуального кодексу України про те, що правосуддя

у господарських судах здійснюється на засадах рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом, продовжується і поглиблюється іншими положеннями законодавства.

Необхідно також зазначити, що в статтях 13, 42 і 44 містяться директивні посилання на інститути захисту конкретних правовідносин, якими є забезпечення з боку держави захисту прав усіх суб'єктів права власності й господарювання (стаття 13), захист конкуренції у підприємницькій діяльності (стаття 42), а також передбачений статтею 44 право на страйк для захисту своїх економічних і соціальних інтересів [16, с. 23].

За результатами проведеного нами теоретико-правового аналізу чинного законодавства у сфері регулювання господарських правовідносин стає очевидним, що це не просте нагромадження імперативних норм, які являються декларативними і не мають реального застосування. Законодавець поглиблює сутність і значення конституційних гарантій правового захисту на засадах не тільки об'єктивності й справедливого розгляду господарськими судами господарських спорів. Учасникам судового розгляду гарантується право на неупереджене ставлення суду до розв'язання конфліктних питань господарського характеру.

Найбільш виразним елементом цієї правової гарантії щодо об'єктивного і справедливого захисту права чи охоронюваного законом інтересу можна вважати той факт, що на господарський суд державою покладено обов'язок створити сторонам та іншим особам, які беруть участь у справі, необхідні умови для встановлення фактичних обставин справи і

правильного застосування законодавства.

Звертаючись до правових гарантій, які надаються суб'єктам господарювання під час розв'язання господарських спорів, необхідно відзначити гласність розгляду справ, що передбачено статтею 8 Кодексу. Згідно з положеннями даної статті розгляд справ у господарських судах відкритий, за винятком випадків, коли це суперечить вимогам щодо охорони державної, комерційної або банківської таємниці, або коли сторони чи одна з сторін обґрунтовано вимагають конфіденційного розгляду справи і подають відповідне клопотання до початку розгляду справи по суті. Неодмінною умовою забезпечення прав учасників процесу на об'єктивний і справедливий розгляд господарського спору є законодавчо закріплена вимога щодо фіксації судового процесу технічними засобами та відображення у протоколі судового засідання у порядку, встановленому цим Кодексом.

Усім суб'єктам господарювання гарантується конституційне право на захист судом свого порушеного права чи охоронюваного законом інтересу. Згідно з положеннями статті 5 (Здійснення правосуддя) Закону України «Про судоустрій і статус суддів» правосуддя в Україні здійснюється виключно судами та відповідно до визначених законом процедур судочинства (частина 1).

У відповідності до частини 2 цієї статті делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються. Особи, які привласнили функції суду, несуть відповідальність, установлену законом.

Нова редакція Закону України «Про судоустрій і статус суддів» доповнює статтю 5 частиною 3, згідно з якою народ бере участь у здійсненні правосуддя через присяжних [9]. Дана норма засвідчує про розширення правових гарантій для учасників судового процесу щодо об'єктивного і справедливого розгляду господарськими судами звернень позовного і наказного характеру. Введенням цієї надзвичайно значимої для кожного суб'єкта господарювання гарантії щодо звернення до суду за захистом його порушеного, невизнаного, оспорюваного права чи охоронюваного законом інтересу норми, господарське право ще більше набуває ознак комплексної галузі права. Саме це нововведення реально наближає господарський процес до цивільного і кримінального процесу. Але лише наближає, а не ототожнює з ними.

На підтвердження сказаного наводимо положення частини 2 статті 34 (Склад суду) Цивільного процесуального кодексу України, згідно з якою правові гарантії щодо об'єктивного і справедливого судового розгляду, окрім іншого, забезпечуються тим, що у випадках, встановлених цим Кодексом, цивільні справи у судах першої інстанції розглядаються колегією у складі одного судді і двох присяжних, які при здійсненні правосуддя користуються всіма правами судді [17].

У контексті авторського коментаря до цієї норми процесуального права необхідно зазначити, що законодавець припустився помилки через недотримання положень статті 124 Конституції України. Даною статтею Основного Закону делегування функцій судів, а також при-

власнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються. Введення народу для безпосередньої участі у здійсненні правосуддя через присяжних не кладе знак рівності між суддями і присяжними.

Суперечливий висновок випливає із логіко-правового аналізу положень наведеної статті ЦПК і статті 15 (Склад суду та його визначення) Закону України «Про судоустрій і статус суддів», згідно з якою справи в судах розглядаються суддею одноособово, а у випадках, визначених процесуальним законом, – колегією суддів, а також за участю присяжних [9].

Як бачимо, при формулюванні вказаної норми в Цивільному процесуальному кодексі допущено порушення законодавчої техніки, яке полягає у безпідставному наділенні присяжних повноваженнями судді. Цілком очевидно, що семантичний склад словосполучень «користуються всіма правами судді» і «бере участь у здійсненні правосуддя» не тотожний, між їх юридичним змістом неможливо покласти знак рівності, і вони не відображають ідентичних ознак для даного конкретного випадку.

Наступною гарантією правосудного вирішення справи судом є право на перегляд у касаційному порядку рішень місцевих і апеляційних господарських судів Верховним Судом. У визначених цим Кодексом випадках перегляд судових рішень судом касаційної інстанції здійснюється судовою палатою Касаційного господарського суду (палатою), об'єднаною палатою Касаційного господарського суду (об'єднаною палатою) або Великою Палатою Верховного Суду (Великою

Палатою) [18]. Принагідно зазначаємо, що питання, пов'язані із забезпеченням учасникам судового процесу об'єктивного і справедливого розгляду спору, ставилися перед суддівською системою ще з перших днів її існування.

Так, Ш.-Л. Монтеск'є у главі XVIII «Про судову владу в римській державі» філософського трактату «Про дух законів» зазначає, що судова влада була передана народу, сенату, державним чиновникам і суддям. Претор кожен рік складав список або табель осіб, котрих він обирав для виконання обов'язків суддів упродовж року від обіймання ним своєї посади. Для кожної справи залучали достатню для її розгляду кількість суддів [19].

Об'єктивність і справедливість при розв'язанні господарського спору суб'єктам господарської діяльності гарантується також тим, що судові рішення в апеляційній і касаційній інстанції, а в окремих випадках і в місцевому суді, приймається судом колегіально. Це положення задеклароване статтею 34 (Порядок вирішення питань при колегіальному розгляді справи) ГПК питання, що виникають під час колегіального розгляду справи судом, вирішуються більшістю голосів суддів; головуючий голосує останнім; при ухваленні рішення з кожного питання жоден із суддів не має права утримуватися від голосування та підписання рішення чи ухвали; судді не мають права розголошувати міркування, що були висловлені у нарадчій кімнаті.

У той же час колегіальність суду під час розгляду господарського спору не передбачає єдність точок зору суддів, які входять до складу колегії. В даній нормі Господарського про-

цесуального кодексу судді, який не згодний з рішенням більшості складу колегії суддів, надано право викласти письмово свою окрему думку, однак він зобов'язаний підписати процесуальний документ.

Висновки. Отже, окрім наведених вище гарантій здійснення права суб'єкта господарської діяльності на об'єктивний і справедливий судовий розгляд господарського спору, існує можливість обрання інших форм захисту, яким є звернення до вищого органу зі скаргою на неправомірні дії, та звернення до органів, обраних самими сторонами як арбітрів (третейські суди, міжнародний комерційний арбітраж, спеціалізовані установи (наприклад, Комісія з вирішення інвестиційних спорів).

За результатами проведеного нами теоретико-правового аналізу чинного законодавства у сфері регулювання господарських правовідносин стає очевидним, що це не просте нагромадження імперативних норм, які являються декларативними і не мають реального застосування. Законодавець поглиблює сутність і значення конституційних гарантій правового захисту на засадах не тільки об'єктивності і справедливого розгляду господарськими судами господарських спорів. Учасникам судового розгляду гарантується право на неупереджене ставлення суду до розв'язання конфліктних питань господарського характеру.

Список використаних джерел

1. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. *Офіційний вісник України*. 2008. № 93.
2. Білозьоров Є. В. Правові гарантії захисту прав і свобод людини в Україні: реалії та проблеми. *Адвокат*. 2009. № 8. С. 26–30.
3. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show> (дата звернення: 11.02.2021).
4. Конституційні права, свободи і обов'язки людини і громадянина в Україні : за ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. Київ : Видавництво «Юридична думка», 2008. 252 с.
5. Концепція вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів» (схвалено Указом Президента України від 10 травня 2006 р. № 361/2006). Available at : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/361/2006> (дата звернення: 11.02.2021).
6. Рабцевич О. И. Право на справедливое судебное разбирательство: международное и внутригосударственное правовое регулирование. Москва, 2005. С. 89.
7. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970-1980) URL : <http://sum.in.ua/s/okhoronjaty> (дата звернення: 21.02.2021).
8. Прокопенко О. Б. Проблеми становлення справедливої судової влади. URL : <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/> (дата звернення: 19.02.2021).
9. Про судоустрій і статус суддів. Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> (дата звернення: 11.02.2021).
10. Грибанов В. П. Пределы осуществления и защиты гражданских прав : монография. Москва : Изд-во Моск. ун-та, 1992. 204 с.
11. Хозяйственное право: учебник. В. К. Мамутов, Г. Л. Знаменский, К. С. Хахулин и др. Под ред. Мамутова В. К. Київ : Юринком-Интер, 2002. С. 217.

12. Варфоломеев В. В. О некоторых процессуальных моментах искового производства по гражданским делам. *Юрист*. 2005. № 9. С. 51–54.
13. Колесов П. П. Процессуальные средства защиты права : монография. Великий Новгород : Изд-во НовГУ им. Ярослава Мудрого, 2004. 220 с.
14. Вершинин А. П. Выбор способа защиты гражданских прав. СПб. : СПГУ, 2000. 384 с.
15. Губанов В. А. Встречный иск в арбитражной практике. Процедурные вопросы. *Арбитражный и гражданский процесс*, 2000. № 1. С. 41– 45.
16. Григорчук М.В. Поняття захисту прав і охоронюваних законом інтересів суб'єктів господарювання. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. № 4. С. 22–25.
17. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення: 11.02.2021).
18. Господарський процесуальний кодекс України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#n2065> (дата звернення: 11.02.2021).
19. Шарль Луї де Монтеск'є «Про дух законів» (*De l'esprit des lois*). URL : http://librebook.me/o_duhe_zakonov (дата звернення: 11.02.2021).

References

- Bilozorov, Ye. V. (2009). Pravovi garantiyi zahistu prav i svobod lyudini v Ukrayini: realiyi ta problemi. *Advokat*, 8, 26-30.
- Shemshuchenko, Yu. (Red.). (2008). *Konstitucijni prava, svobodi i obov'yazki lyudini i gromadyanina v Ukrayini*. Kiyiv: Vidavnicтво «Yuridichna dumka».
- Rabceвич, O. I. (2005). *Pravo na spravedlivoє sudebnoє razbiratelstvo: mezhdunarodnoє i vnutrigosudarstvennoє pravovoe regulirovanie*. Moskva.
- Prokopenko, O. B. *Problemi stanovlennya spravedlivoї sudovoyi vladi*. URL : <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/> (data zvernennya: 19.02.2021).
- Gribanov, V. P. (1992). *Predely osushestvleniya i zashity grazhdanskih prav*. Moskva: Izd-vo Mosk. un-ta.
- Mamutov, V. K. (red.). (2002). *Hozyajstvennoє pravo*. Kiyiv: Yurinkom-Inter.
- Varfolomeyev, V. V. (2005). O nekotoryh processualnyh momentah iskovogo proizvodstva po grazhdanskim delam. *Yurist*, 9, 51–54.
- Kolesov, P. P. (2004). *Processualnye sredstva zashity prava*. Velikij Novgorod: Izd-vo NovGU im. Yaroslava Mudrogo.
- Vershinin, A. P. (2000). *Vybor sposoba zashity grazhdanskih prav*. SPb.: SPGU.
- Gubanov, V. A. (2000). Vstrechnyj isk v arbitrazhnoj praktike. Procedurnye voprosy. *Arbitrazhnyj i grazhdanskij process*, 1, 41– 45.
- Grigorchuk, M. V. (2016). Ponyattya zahistu prav i ohoronyuvanih zakonom interesiv sub'yektiv gosподaryuvannya. *Aktualni problemi vitchiznyanoi yurisprudenciyi*, 4, 22–25.
- Sharl Luyi de Montes'ye *Pro duh zakoniv (De l'esprit des lois)*. URL : http://librebook.me/o_duhe_zakonov (data zvernennya: 11.02.2021).

M. Hryhorchuk, PhD in Law, Associate Professor of the «KROK» University
ORCID: 0000-0003-0523-030X

Constitutional and legal guarantees of protection of rights business entities

The process of formation of Ukrainian economic law took place in difficult political and economic conditions, which had to be taken into account in the then geo-

political situation given the historical consequences of the collapse of the Union of Soviet Socialist Republics and the rupture of economic ties between its republics. The analysis of the state of the system of economic legislation shows that the actions of legislators almost always lagged behind the needs of the economy, and economic processes in Ukraine were regulated by insufficiently effective and untimely point intervention. A similar situation persists to this day, with only the differences that are due to the requirements of the world and the European community as a condition under which Ukrainian goods are accessed on international markets, and foreign loans are provided. Commercial litigation as an integral part of the domestic judicial system should be considered as the most effective institution for ensuring the rule of law in the field of economic activity and based, in particular, on general principles arising from the Constitution of Ukraine and developed in other laws and regulations. Such principles include a number of provisions that are universal to all judicial jurisdictions. A fair law allows you to do everything that does not prevent other market participants to exercise their subjective right to income, and also fully complies with the established constitutional order. Substantiating the theoretical component of the process of providing constitutional guarantors in protecting the rights of economic entities, the author concluded that scholars and practitioners need to decide on a uniform and professional understanding of the concept of "justice", because only by applying this concept in its classical sense logical category of volume can ensure the correct, objective, impartial attitude of human and economic relations, which meet the moral, ethical and legal norms.

Keywords: *legal guarantees; rule of law; business entity; commercial court; commercial litigation; protection of subjective law; protection of business rights.*